

I Ildlinjen - H.C. Brodersens krigsdagbog 1914-1919

(<https://www.krigsvidenskab.dk/application/files/6916/1493/9450/i-ildlinjen-bog.jpg>)
(<https://www.krigsvidenskab.dk/application/files/6916/1493/9450/i-ildlinjen-bog.jpg>)

()

Titel: I Ildlinjen - H.C. Brodersens krigsdagbog 1914-1919.

Forfatter: forord, efterskrift og noter af Claus Bundgård Christensen, Martin Bo Nørregård og René Rasmussen.

Sider: 202

Forlag: Gads Forlag

Forlagets pris: 249,95 kr.

Anmelder: Claus Eskild, Major, cand. phil.

Rating: 4 faner

I fm. 100-års jubilæerne for 1. Verdenskrigs begyndelse og slutning i hhv. 2014 og 2018 er der udgivet og genudgivet en lang række historiebøger om krigen, og det er som om, at interessen for denne krig ikke rigtig vil klinge ud igen. "Den Store Krig" kan ganske vist ikke sætte interessen for 2. Verdenskrig i skyggen, men det er interessant at se, hvordan en fornyet interesse om denne krig er blusset op med deraf afledte store fordele for den krigshistorisk interesserede. Nogle historikere er da også af den opfattelse, at 1. Verdenskrig egentlig skal anses for at være 1. halvleg af århundredets krig med en 20 års pause eller fredsperiode, hvorefter 2. halvleg blev 2. Verdenskrig. Derfor ser den krigshistorisk interesserede læser fortsat værker om "Den Store Krig" udkomme i kølvandet på føromtalt jubilæer. Brodersens foreliggende krigsdagbog "I Ildlinjen", som i øvrigt også er en genudgivelse, skal derfor i det store og hele ses, som en efterklang af denne interesse.

Krigsdagbøger er generelt populært læsestof, og der er allerede udgivet mange personlige danske krigsdagbøger af fortrinsvis menige soldater fra både 1. og 2. Verdenskrig. Tidligere er en dagbog af Hans Lorentzen ("Og det kalder man at være civiliseret"), som også var sønderjyde i tysk tjeneste under 1. Verdenskrig, blevet anmeldt i *Militært Tidsskrift* nr. 3/1998, side 320-321.

(<https://www.krigsvidenskab.dk/emne/boganmeldelser-1998-3>)

Andre, bl.a. enkelte anmeldere, har allerede ment at kunne se en overensstemmelse mellem Brodersens krigsdagbog og Ernst Jüngers "In Stahlgewittern" (da. "I Stålstormen"). (<https://www.berlingske.dk/aok/krigsdagbog-om-forste-verdenskrig-viser-krigens-gru-men-er-det-en-dagbog?fbclid=IwAR0HFUWf6S51ETIIR5ZGeFQ-8AwKS3zr9cimcYpDI5gZ54o2wrYkd-jLuKU.>)

Der er ganske rigtigt en række lighedspunkter, men også mange forskelle. Først og fremmest titlen på begge bøger, som ligner hinanden – "I Ildlinjen" og "I Stålstormen"; selvom oversættelsen af Jüngers værk i realiteten er mindre korrekt; på trods af at den svenske og engelske oversættelse ligner den danske. Brodersens dagbog synes at være bearbejdet af en redaktør inden udgivelse. Jüngers bog er bearbejdet af forfatteren selv og udgivet på opfordring af faderen, så de begge til dels fremstår, som skønlitterære værker med realistisk baggrund. Jüngers egentlige krigsdagbog, som var grundlaget for "I Stålstormen" er først blevet udgivet uredigeret langt senere i 2010; længe efter at Ernst Jünger døde i en høj alder - 102 år gammel i 1998.

Hans Brodersen blev ved krigsudbruddet indkaldt i august 1914 og gjorde krigstjeneste under hele krigen, først i Füsilier-Regiment "Königin" Nr. 86, hvor mange andre dansksindede sønderjyder gjorde tjeneste, og siden i andre regiment, inden han sluttelig blev taget til fange på Vestfronten i oktober 1918. Der er indimellem store huller i Brodersens beretninger, og mellem 10. april 1918 og 13. august 1918 er der eksempelvis et hul på fire måneder. Enten har der ikke været noget at berette, eller også er siderne i dagbogen gået tabt. Tilsvarende store huller finder man ikke i Jüngers erindringer.

Af øvrige forskelle kan fremhæves, at Jünger stammede fra dannede kår, hvorimod Brodersen var vokset op i armod og fattigdom. Som Rune Staun Søndergaard anfører: "J (<https://litteratusiden.dk/analyser/junger-ernst-i-stalstormen>) Jünger er således en kultiveret frontsoldat, der formår at fange essensen af både de grusomme og de skønne sider af tilværelse, selv i et af den vestlige kulturs lavpunkter" (<https://litteratusiden.dk/analyser/junger-ernst-i-stalstormen>).

Begge, både Jünger og Brodersen, stødte under kampene på fremmede etniske styrker under hhv. engelsk og fransk kommando, men deres reaktion på dette møde er vidt forskellig. Hvor Jünger har respekt og en intellektuel nysgerrighed til overs for de fremmede tropper (her: indere)**), udtrykker Brodersen mere primitive følelser overfor de farvede kolonialtropper, som han beretter: "... der er de forhadte zuaver. Deres nærhed er ofte genstand for vore samtaler, og vi kan ikke forstå, hvorfor vi skal kæmpe imod sådant pak. Vi synes alle allerede nu at have fået nok af krigen, men hellere vil vi dog kæmpe imod de hvide franskmænd eller imod englænderne, end imod dette vilde, stinkende folk fra Indiens jungle eller Afrikas mørke skove" (side 50).

Begge beskriver de krigens gru i maleriske vendinger, hvor Jüngers erindringer dog er langt mere observerende og detaljerede. Mere uddybende om Ernst Jünger kan man finde bl.a. i: <https://litteratusiden.dk/analyser/junger-ernst-i-stalstormen> (<https://litteratusiden.dk/analyser/junger-ernst-i-stalstormen>) og anmeldelse af "I Stålstormen" i *Militært Tidsskrift* 2012, nr. 1. (<https://www.krigsvidenskab.dk/emne/i-stalstormen>)

Brodersen beskriver også en vis kollaboration med fjenden, der gik ud på, hvis muligt, ikke at skade hinanden i kortere eller længere perioder. Brodersen beskriver det i sin dagbog således: "*Ripont, den 15. Januar 1916 (...) I går morges var forberedelserne færdige. Til en stor klump kridt blev der bundet 8 pakker med cigaretter, og til et andet stykke blev der bundet et brev med betingelserne. De gik ud på, at hvis de ville lade være med at fortræde os, skulle de hver morgen få en pakke cigaretter, og vi lovede dem så ro til at ryge dem. Max kastede selv sit forslag over til dem, og efter den tid vi mente, brevet kunne være læst, fulgte cigaretterne. Vi afventede i største spænding, hvad fredstilbuddet ville føre til, men da vi kort efter kiggede ud gennem skydeskåret i stålpladen, kunde vi se, at der var gået ild i cigaretterne. Duften af dem nåede over til os, og vi var glade over det gode påfund, der syntes at vinde tilslutning"* (side 67).

Der er i de historiske beretninger mange beskrivelser af, hvorledes soldaterne under 1. Verdenskrig søgte at gøre vilkårene mere tålelige ved at lave uofficielle aftaler parterne imellem, de mest kendte episoder er nok "julefreden", som blev gennemført nogle steder ved fronten i årene 1914, 1915 og 1916. Under én af disse våbenstilstande blev der sågar afholdt en fodboldkamp mellem englændere og tyskere i ingenmandsland.

Man kan dog ikke afskrive Brodersen en vis evne til at udtrykke sig skriftligt, og ligesom Jünger er han meget grafisk om de forfærdelige forhold i skyttegravene. Jünger blev officer, hvorimod Brodersen trods sin baggrund opnåede at blive underofficer. Jünger fortsatte sin anerkendte forfatterkarriere i mange år efter krig, hvorimod Brodersen måtte slå sig igennem som politibetjent, og aldrig skrev mere (hans upublicerede erindringer i tiden efter krigen findes dog på Rigsarkivet). Jüngers bog regnes for et afgørende værk i verdenslitteraturen, selvom pacifister og kulturradikale elsker at hade bogen; ikke så meget for det, der står i bogen, som for det Ernst Jünger i deres øjne repræsenterer. Ikke desto mindre er Jüngers bog blevet anbefalet af så fremtrædende forfattere som Brecht og Remarque ("Intet nyt fra Vestfronten"). Jünger opnåede i øvrigt at få den højeste militære tyske tapperhedsudmærkelse, som kunne gives i krig – "Der blaue Max" – officielt kaldet *Pour le Mérite* sammen med andre kendte krigshelte såsom Erwin Rommel og Hermann Göring. Brodersen fik mulighed for at blive dekoreret med jernkorsets 1. klasse. Måske, fordi han fortæller, at han kunne vælge mellem forfremmelse eller

jernkorset 1. klasse. Da han blev taget til fange samme dag, har han sandsynligvis ikke opnået nogen af delene, og Brodersen beretter ikke videre om det, så han har sandsynligvis ikke fået sin medalje.

Brodersens krigsdagbog har, selvom den ikke er verdenslitteratur, sin berettigelse, som skoleeksempel på de oplevelser, som de dansksindede sønderjyder mærkede på deres krop, da de, mange mod deres vilje, blev tvunget til krigstjeneste i den tyske hær under 1. Verdenskrig.

Pudsigt nok er Brodersens krigsdagbog ikke nævnt i Claus Bundgård Christensens (en af medudgiverne) store værk om *"Danskere på vestfronten 1914-1918", men måske er historikeren først efterfølgende blevet opmærksom på dagbogen, som har været svær at opdrive i den gamle 1933-udgivelse.*

De tre historikere har gjort et stort arbejde med at bringe Brodersens beretning i rette historiske perspektiv, idet de har gennemgået samtidige kilder; herunder bl.a. regimentshistorien, og desuden bragt historien om Brodersen up-to-date indtil krigsbogsforfatterens død i 1973. Tilsyneladende har Brodersen ført dagbog indtil sin død, men udgiverne har valgt kun at udgive den del, der behandler 1. Verdenskrig og kun løseligt beskrevet den del, der behandler tiden efter krigen i et efterskrift. Det er måske meget godt, da Brodersen med tiden blev en meget bitter mand, som følte sig meget misforstået. Måske var det også et af de medfølgende traumer af krigsoplevelserne under krigen.

De tre historikere har forsynet bogen med et forord og et efterskrift, som bringer læseren ind i den historiske sammenhæng og bogens tilblivelse. Desuden er tilføjet en lang række fodnoter, som på udmærket vis supplere Brodersens beretning og kaster lys over mange påtrængende spørgsmål til bogen. Det er meget rart, når man i fodnoterne kan læse, hvad et "sappehoved" er, hvis det ikke lige skulle være gængs viden. Men der savnes kort over de områder, som Brodersen er indsat i. Der er ganske vist et par oversigtskort, som redaktionen har indsat, men de stammer fra regimentetshistorien og dermed regimentets overordnede indsættelse, og viser ikke detaljeret de stednavne, som Brodersen nævner i sin dagbog. Det kunne have været nyttigt for læseren, hvis der havde været et kort med datoer, som viste Brodersens indsættelse gennem hele krigen.

Brodersen krigsdagbog, "I Ildlinjen", er ikke et mesterværk, som Ernst Jüngers tilsvarende bog, men den er godt håndværk, godt skrevet og absolut læseværdig. Den giver et fremragende billede af, hvad de dansksindede soldater i tvungen tysk tjeneste måtte igennem under deres indsats på vestfronten under 1. Verdenskrig og deres splittede loyalitet til deres andet påtvungne fædreland – Tyskland.

Brodersen afslører i sin dagbog, at faderen på et tidspunkt sent i krigen under en orlov opfordrer ham til at desertere, hvilket Brodersen på daværende tidspunkt afviser, men hårdt presset planlægger en desperat Brodersen senere alligevel at desertere til Danmark over Lillebælt til Fyn, men opgiver i sidste øjeblik og vender tilbage til krigen, hvor han til sidst bliver taget til fange. Jünger er ligeledes træt af krigen og udbryder 24/5 1917 i sin dagbog: „Wann hat dieser Scheißkrieg ein Ende?“ (Jünger „Kriegstagebuch 1914-1918“ (2019), side 258). Dette udbrud kommer dog ikke med i "I Stålstormen".

Claus Eskild Andersen

Major, cand.phil.

* Stjernfelt, Frederik: *Ernst Jünger i Den Store Danske* på lex.dk. Hentet 9. februar 2021 fra https://denstoredanske.lex.dk/Ernst_J%C3%BCnger
(https://denstoredanske.lex.dk/Ernst_J%C3%BCnger)

** "De begyndte at tælle op og fortalte mig deres navne; den ene hed Amar Singh. Deres enhed var First Mariana Lancers, et godt regiment" ("I Stålstormen" s. 175). Desuden diskuteres Ernst Jüngers angivelige antisemitisme i seneste nummer af *Historisk Tidsskrift* (120:2 2020 s. 531–547).

